Trafikutskottets betänkande 1987/88:12

om postväsende (prop. 1987/88:100 bil. 8)

TU
1987/88:12

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas regeringens förslag i budgetpropositionens bilaga 8 under avsnittet G. Postväsende samt nära 30 motionsförslag.

Kulturutskottet har yttrat sig över motionsförslag om ett lägre porto för böcker m.m.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i här aktuell del av budgetpropositionen.

Utskottet föreslår med anledning av motionsförslagen om ett lägre porto för böcker m.m. att frågan härom övervägs i en förutskickad utredning om postens regionalpolitiska och sociala ansvar. Motionsförslagen i övrigt i ärendet avstyrks eller föreslås lämnade utan särskild åtgärd.

Till betänkandet har fogats tio reservationer.

M- och fp-ledamöterna reserverar sig i fråga om medelsanvisning till ersättning för tjänsteförsändelser.

C- och vpk-ledamöterna reserverar sig i frågor om utdelning av tidningar på lördagar och medelsanvisning till ersättning för tidningsdistribution.

C-ledamöterna reserverar sig i frågor om postens serviceplikt, sociala och regionalpolitiska mål för posten, tid för postutdelning vid lantbrevbäring, ambulerande postservice i förortsområden, gårds-och ortnamn i utdelningsadresser samt samverkan med lanthandel m.m. för lokal postservice.

Vpk-ledamoten reserverar sig i fråga om ekonomiporto för allmänheten.

Två särskilda yttranden har avgetts, nämligen av fp-ledamöterna om ekonomiporto för allmänheten och av vpk-ledamoten om sociala och regionalpolitiska mål för posten.

1 *Riksdagen 1987/88. 15 saml. Nr 12*

Proposition 1987/88:100 bilaga 8 (kommunikationsdepartementet)

G. Postväsende

Regeringen har under avsnitt G. Postväsende (s. 49–60) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad i propositionen förordats om inriktningen av postens verksamhet under perioden 1989–1991,

2. godkänna att postverkets verksamhet skall inriktas på de resultat- och servicemål som i propositionen har förordats för perioden 1989–1991,

3. till Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser för budgetåret 1988/89 anvisa ett förslagsanslag av 595 830 000 kr.,

4. till Ersättning till postverket för tidningsdistribution för budgetåret 1988/89 anvisa ett anslag av 24 000 000 kr.

Motionerna

1987/88:T201 av Gösta Andersson m.fl. (c) vari yrkas

1. (delvis) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sociala och regionalpolitiska mål för posten och televerket,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samråd med sociala myndigheter vid förändringar av lantbrevbäringen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samverkan med bensinstationer, lanthandlare och kommunala institutioner för att utveckla postservicen i glesbygden,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ambulerande postservice i storstädernas förortsområden,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om medverkan i tidningsdistributionen på lördagar som en grundläggande serviceuppgift för postverket,

6. att riksdagen till Ersättning till postverket för tidningsdistribution anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 6 000 000 kr. förhöjt anslag på 30 000 000 kr.,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om postens ansvar för att bevara gårds- och ortsnamn,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om postverkets serviceplikt och brevmonopolets betydelse härför.

1987/88:T221 av Olle Grahn m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar att minska anslaget G 1. Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser för budgetåret 1988/89 med 50 milj. kr.

1987/88:T903 av Håkan Stjernlöf (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att postverket, inför fastställandet av nya taxor, uppmärksammas på vad i motionen anförts om återinförande av trycksaksportot.

1987/88:T906 av Bengt Kindbom (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i postens servicemål slå fast vad i motionen anförts om utsträckta lantbrevbäringslinjer.

1987/88:T907 av Jan-Erik Wikström och andre vice talman Karl Erik Eriksson (båda fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett s.k. kulturporto bör införas.

1987/88:T911 av Aina Westin och Eva Johansson (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ett bokporto/kulturporto.

1987/88:T912 av Sigge Godin (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att postverket får i uppdrag att ompröva beslutet om postkupéer på sträckan Stockholm–Umeå.

1987/88:T915 av Göthe Knutson och Gullan Lindblad (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att postverket får i uppdrag att förbättra tidningsdistributionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kostnadshotet,

3. att riksdagen hos regeringen begär att postverket får i uppdrag att bättre tillgodose landsbygdsbefolkningens krav på postservice.

1987/88:T917 av Gunhild Bolander (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att postverket får i uppdrag att förändra organisationen så att Gotland återgår till att utgöra egen postregion alternativt förs till en postregion med motsvarande regionala förutsättningar.

1987/88:T918 av Yngve Wernersson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kostnaderna för expressbrev.

1987/88:T920 av Charlotte Branting (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att postverket utreder en förenkling av posttaxan i enlighet med motionens förslag.

1987/88:T921 av Elver Jonsson och Margareta Andrén (båda fp) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen ser över kostnaderna, främst portokostnaderna, i avsikt att underlätta utlandssvenskars möjlighet att läsa svenska tidningar.

1987/88:T923 (delvis) av Catarina Rönnung och Åke Gustavsson (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av egen postadress och nytt riktnummer för Pauliströms samhälle.

1987/88:T925 av Leif Marklund (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjlighet till utlokalisering av delar av postgirots verksamhet till Piteå.

1987/88:T928 av Alf Wennerfors (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till frimärkssamlande som hobby.

1987/88:T929 av Stig Bertilsson m.fl. (m,fp,c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betydelsen av en förbättrad samverken mellan de statliga affärsverken som ett medel att förbättra postens service,

2. att riksdagen hos regeringen begär att postens servicekvalité ses över så att främst den s.k. övernattbefordran av försändelser kan upprätthållas.

1987/88:T932 av Nils G. Åsling och Marianne Andersson (båda c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av en ny typ av postförsändelse, bokbrev.

Yttrande från annat utskott

Kulturutskottet har yttrat sig över motionerna 1987/88:T903 (m), T907 (fp), T911 (s) och T932 (c). Yttrandet fogas som *bilaga* till betänkandet.

Allmänt om postverket

Postverkets (postens) huvuduppgift är att svara för poströrelsen, inkl. postgiroverksamheten. Posten äger "ensamrätt till regelbunden befordran mot avgift av slutna brev ävensom öppna försändelser innehållande helt eller delvis skrivna meddelanden" (postens monopol). Postens tre viktigaste verksamhetsområden är informationsöverföring (genom brev), varudistribution (genom paket) och betalningssystem (giro- och kassatjänster).

Enligt en år 1983 beslutad ny organisation för posten,som i huvudsak var genomförd i mitten av år 1985 (prop. 1983/84:34, TU 8, rskr. 76), är verksamheten organiserad i två huvudaffärsområden, Brev och Paket samt Giro och Kassa. Under huvudkontoret i Stockholm är posten regionalt organiserad i numera 31 postregioner med bl.a. ca 2 200 postkontor, ca 2 700 lantbrevbärarlinjer och ca 7 400 stadsbrevbäringsdistrikt.

Verksamhetens omslutning beräknas till ca 13 miljarder kronor för år 1987.

Statens ägarkapital i posten uppgår till 822 milj. kr. som är lika fördelat med 411 milj.kr. på ett amorteringsfritt statslån och med 411 milj. kr. på ett verkskapital.

Utskottet

1 Former för statsmakternas styrning av postverket (posten)

Enligt beslut av riksdagen år 1985 (prop. 1984/85:100 bil 8 s. 87–100, TU 11, rskr. 203) infördes fr.o.m. den 1 juli 1985 nya former för statsmakternas styrning av posten. Styrningen av postens verksamhet skall sålunda ske genom att den allmänna inriktningen av verksamheten och investeringarna anges samt mål för service, ekonomiskt resultat och priser fastställs på grundval av rullande treårsplaner, som upprättas av posten.

De mål som fastställs för posten numera är mål för servicen och prisutvecklingen beträffande s.k. normalbrev, mål för tillgängligheten till kassaservice samt mål för det ekonomiska resultatet. Normalbrev är brev för vilka avgifterna för befordran utgår enligt den s.k. normaltaxan. Dessa brev skall i princip delas ut första vardagen (måndag–fredag) efter inlämningen (övernattbefordran).

Regeringen fastställer normaltaxan för befordran av brev och avgifterna för postbefordran av tidningar m.m. Posten bestämmer övriga avgifter.

För närvarande pågår en översyn av mål och styrinstrument för posten.

Fr.o.m. den 1 juli 1985 gäller vidare bl.a. att posten har i princip beslutanderätt över samtliga investeringar och att posten får finansiera alla investeringar med i rörelsen tillgängliga medel.

2 Inriktningen av postens verksamhet för treårsperioden 1989–1991

Den allmänna *inriktningen av postens verksamhet* under treårsperioden 1989-1991 bör enligt postens treårsplan för perioden och föredragande departementschefen innebära en fortsatt kundorientering. Kundernas efterfrågan inom områdena informationsöverföring, varudistribution och betalningsförmedling bör enligt föredraganden vara styrande för postens insatser, och verksamheten skall syfta till att till rimligt pris och med god servicekvalitet betjäna såväl stora som små kunder i hela landet.

Den föreslagna inriktningen av postens verksamhet under den kommande treårsperioden överensstämmer med den som har godkänts för innevarande treårsperiod. Utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner vad föredraganden har förordat.

Servicemålet för huvudaffärsområdet Brev och Paket är att 95 % av alla normalbrev skall gå fram över natten. Detta servicemål bedöms av föredraganden som tillfredsställande. Han framhåller att postens produktionssystem är uppbyggda för att klara övernattbefordran av normalbrev till 100 % men att målet satts till 95 % med hänsyn till små marginaler i transportnätet. En högre servicenivå skulle enligt såväl posten som föredraganden inte vara ekonomiskt rimlig.

I motion T929 (m,fp,c) sägs att den förändrade konkurrenssituation som har inträtt för posten genom utvecklingen av alternativa distributionssätt för meddelanden och varor inte har lett till att posten har blivit bättre som rikstäckande distributör. Vittnesbörd om försämrad postservice är enligt motionärerna numera alltför ofta förekommande. Motionärerna kritiserar olika förhållanden. De anför bl.a. att brev som skall befordras över natten ofta behöver två eller flera dygn för att nå fram och att det uppenbarligen rör sig om tiotusentals försändelser som varje dygn inte når sitt mål över natten. Motionärerna begär (yrkande 2) att postens servicemål skall ses över så att främst övernattbefordran av försändelser kan upprätthållas.

Svensk postservice hävdar sig väl vid en internationell jämförelse. I budgetpropositionen (s. 51) anges sålunda att en undersökning avseende ett antal OECD-länder som posten gjorde år 1987 utvisade att en stor andel

normalbrev övernattbefordras i Sverige. Föredraganden anför att man numera klarar det fastställda servicemålet att 95 % av alla normalbrev skall gå fram över natten. Som föredraganden framhåller får detta servicemål anses vara tillfredsställande.En högre servicenivå skulle inte vara ekonomiskt rimlig.Utskottet tillstyrker därför att det förordade servicemålet godkänns.

I likhet med föredraganden vill utskottet framhålla angelägenheten av att service- och kvalitetsfrågor ägnas fortsatt uppmärksamhet. Som framhålls i motionen har konkurrensen för posten skärpts genom utvecklingen på olika områden, vilket ställer nya krav på posten. Inom posten är man medveten om detta. Sålunda påbörjades hösten 1987 en utredning, varunder postens totala serviceutbud skall analyseras och utvärderas med syfte att skapa underlag för bedömning om postens service och servicevillkor är rätt utformade bl.a. med hänsyn till de snabbt skiftande villkoren och behoven på postens marknader. Mot bakgrund av det anförda synes någon riksdagens särskilda åtgärd inte vara påkallad med anledning av motion T929 (m,fp,c) i här aktuell del.

I ovannämnda översyn av mål och styrinstrument för posten ingår b.a. särskilt att studera hur prismålen för postservicen bör anges av statsmakterna.Föredraganden förordar att – i avvaktan på resultat från översynen – något *mål för prisutvecklingen* inte nu läggs fast. Utskottet har inte något att erinra mot detta.

Servicemål inom huvudaffärsområdet Giro och Kassa föreslås, såsom gäller för innevarande treårsperiod, vara att bibehålla den höga geografiska täckningsgrad för daglig postkassaservice som i dag föreligger genom de ca 2 200 postkontoren samt de ca 2 700 lantbrevbäringslinjerna. Enligt föredraganden saknar i dag mycket få hushåll – något hundratal i områden utan dagliga kommunikationer – tillgång till daglig postkassaservice.

Utskottet tillstyrker att det föreslagna servicemålet för huvudaffärsområdet Giro och kassa godkänns. I överensstämmelse med vad föredraganden förordar bör det även framgent ankomma på posten att avgöra om målet i fråga om tillgänglighet skall upprätthållas genom fasta postkontor, lantbrevbäring eller postväxkservice. Postväxkservice innebär att posten distribueras i en väska till ett postombud hos vilket övriga hushåll i grannskapet får hämta sin post.

Föredraganden förordar att *målet för det ekonomiska resultatet* skall – såsom posten föreslår – vara ett överskott motsvarande ca 5 % av omsättningen eller lägst 650 milj. kr. för år uttryckt med den för år 1987 beräknade omsättningen, 13 miljarder kronor, som grund.

Utskottet förordar att målet för det ekonomiska resultatet godkänns. För treårsperioden beräknas statens avkastningskrav på verkskapitalet till 45 milj. kr. per år och räntan på statslånet till motsvarande belopp per år.

Postens totala investeringar för treårsperioden beräknas till ca 3,1 miljarder kronor, varav investeringar i posthus m.m. till ca 1,2 miljarder kronor.

Utskottet övergår härefter till att behandla motionsyrkanden avseende olika delar av postens allmänna verksamhet, i budgetpropositionen föreslagna

medelsanvisningar till befordran av tjänsteförsändelser och till tidningsdistribution samt motionsyrkanden som har anknytning till dessa verksamheter.

3 Om postens uppgift, mål och organisation

I motion T201 (c) framhålls vikten av postens uppgift och *serviceplikt* att befordra brev ut över hela landet. Postens monopol i fråga om befordran av brev och ordningen att regeringen fastställer normaltaxan för brevbefordran utgör enligt motionärerna en viss garanti för att serviceplikten uppfylls och beträffande kostnadsutvecklingen. Motionärerna anför att de avvisar ett förslag av posten i treårsplanen om att posten skall få bestämma avgifterna för befordran av normalbrev. Motionärerna begär (yrkande 8) att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad de anfört om postens serviceplikt och om brevmonopolets betydelse härför.

Som nämnts ovan klarar posten servicemålet att 95 % av normalbreven skall gå fram över natten. Detta jämte den höga täckningsgraden för daglig postkassaservice för hushållen genom postkontor och lantbrevbäring innebär enligt utskottets mening att posten väl fullgör den serviceplikt varom talas i motionen. Föredraganden har inte uttalat sig om postens förslag om att få beslutanderätt beträffande normaltaxan för brevbefordran. Han har, som nämnts i det föregående, i fråga om mål för prisutvecklingen för normalbrev hänvisat till att en översyn pågår om bl.a. prismålen för postservicen. Mot nu angiven bakgrund finns enligt utskottets mening inte något behov av ett sådant uttalande av riksdagen som begärs i motionsyrkandet. Utskottet avstyrker därför detsamma.

I motion T201 (c) understryks också *den sociala och regionalpolitiska betydelsen av postens verksamhet*. Dessa aspekter på postens verksamhet måste enligt motionärerna beaktas när man diskuterar privatiseringar inom kommunikationsområdet. Verksformen innebär, framhåller motionärerna, att även grenar av verksamheten som inte ger full kostnadstäckning måste drivas vidare om dessa grenar är nödvändiga för uppfyllandet av samhällsmålen med verksamheten. Det övergripande ansvaret för infrastrukturen på ett visst område behöver dock enligt motionärerna inte innebära att ett verk skall bedriva all verksamhet i egen regi utan entreprenader bör utnyttjas när sådana ger den bästa effektiviteten. Motionärerna begär (del av yrkande 1) att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad de anfört om sociala och regionalpolitiska mål för posten.

Vad utskottet anfört ovan med anledning av yrkande 8 i motionen kan även anföras i fråga om här aktuell del av yrkande 1. Tilläggas bör att föredraganden i samband med presentationen av budgetpropositionen har förutskickat att en utredning skall ske beträffande bl.a. postens regionalpolitiska och sociala ansvar. Även här aktuellt motionsyrkande avstyrks.

I motion T925 (s) anförs att en fortsatt *utlokalisering* av verksamheter från det "överhettade" Stockholmsområdet är nödvändig. Motionären framhåller att Piteå kommun har goda möjligheter att från Stockholm ta emot

postgirokontoret eller delar av detta och begär att riksdagen som sin mening skall ge regeringen detta till känna.

En närmare redogörelse för arbetet med decentralisering av statlig verksamhet lämnades senast till riksdagen i arbetsmarknadsutskottets betänkande AU 1986/87:13 s.36-39. Där anges bl.a. att en grupp bestående av statssekreterare från olika departement med statssekreteraren i industridepartementet som sammankallande fortlöpande prövar möjligheterna att åstadkomma decentralisering/omlokalisering av statlig verksamhet.

Postgirots verksamhet är baserad på ADB-teknik och ADB-systemen har konstruerats centraliserade för att genomloppstiderna för arbetet med kontona m.m. skall bli så korta som möjligt, vilket krävs med hänsyn till konkurrensen inom området för betalningsförmedling m.m. En utlokalisering av delar av postgirot anses därför inom posten inte nu vara genomförbar. Inom postgirot strävar man emellertid efter att i möjlig mån decentralisera arbetsuppgifter till postkontor och lokala redovisningscentraler. Under åren 1988–1989 kommer sålunda postkontoren att förses med ny ADB-utrustning som gör det möjligt att på kontoren behandla en stor del av arbetet med registrering av data för inbetalningar.

Det bör här nämnas att statsministern, industriministern samt miljö-och energiministern i december 1987 uppvaktades om bl.a. lokalisering av postgirot till Norrbotten. I proposition 1987/88:64 om särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland (s. 5) har industriministern förutskickat att förslag kommer att föreläggas riksdagen om åtgärder för utvecklingen i Norrbottens län.

Mot bakgrund av den sålunda lämnade redogörelsen synes här aktuell motion inte böra föranleda någon riksdagens särskilda åtgärd.

Före ovannämnda omorganisation av posten i mitten av 1980-talet var postens linjeorganisation uppdelad på postområden, vilka bildade sex regioner. *Gotland* (Visby postområde) ingick i Stockholms region. I den nya linjeorganisationen, som till en början omfattade 33 postregioner, ingick Gotland i Nacka postregion (i Stockholmsområdet). Sedermera har Nacka och Johanneshovs postregioner sammanförts till Stockholms södra postregion. Denna postregion omfattar den sydöstra delen av Stockholms län söder om "tullarna" i Stockholm samt Gotlands län. Regionkontoret är förlagt till Johanneshov.

I motion 1987/88:T917 (c) framförs kritik mot att Gotland hänförts till en Stockholmsregion. Motionären anför att erfarenheten har visat att Stockholmsproblemen har fått en alltför stor dominans gentemot de glesbygdsproblem som finns på Gotland och att detta medför att Gotland blir alltmer udda i sammanhanget. Med motivering att en god postal service på Gotland bör garanteras begär motionären att organisationen ändras så att Gotland i första hand får utgöra en egen postregion och i andra hand hänförs till en postregion med motsvarande regionala förutsättningar.

I proposition 1983/84:34 om ny organisation för postverket framhöll föredraganden att postala skäl hade varit bestämmande vid valet av regionhuvudorter. Beslutet att en viss ort skulle vara regionhuvudort skulle emellertid inte innebära att den postala verksamheten utanför regionhuvud-

orten på sikt skulle koncentreras till regionhuvudorten. Tvärtom var det enligt föredraganden meningen att den strävan till decentralisering och delegering som var grundtanken i den nya organisationen skulle få genomslag inom regionerna så att så stort ansvar och så stora befogenheter som var praktiskt möjligt fanns ute i organisationen. Ett uttryck för denna strävan är bl.a. den ovannämnda förutskickade utflyttningen av viss datafångst till postkontoren.

Gotland torde inte kunna sägas utgöra en "udda" del av Stockholms södra postregion. Delar av Södertörn och skärgårdsområden, som ingår i regionen, torde kunna jämställas med Gotland i fråga om bebyggelsestruktur m.m.

Mot bakgrund av det anförda är utskottet inte berett tillstyrka att ändring görs i regionindelningen i vad avser Gotland. Motionen avstyrks sålunda.

4 Postdistributionen

Per den 1 juni 1987 drogs de s.k. postkupéerna – som är järnvägsvagnar som fungerar som rullande postsorteringskontor – in på sträckan Stockholm–Boden på grund av ändring av tågtiderna. Tågtransporten av post ersattes med flygtransport. I motion T912 (fp) anförs att *postdistributionen i Umeåområdet* till följd av ändringen har försenats med 30 minuter och att företagare i inlandet klagar över att företagspaket inte kommer fram på ett dygn. Ändringen har enligt motionären även lett till dyra transportkostnader för posten genom att ytterligare flygtransporter har måst anordnas samt till minskade sysselsättningsmöjligheter inom posten. Motionären begär att postkupéer skall sättas in på sträckan Stockholm–Umeå.

Från posten har inhämtats att till Umeåområdet kom varje dag några hundratal kg post med här aktuella postkupéer medan ca sju ton post kom med flygtransport. Skälet till att postdistributionen i Umeå har senarelagts ca 30 minuter anges vara ökande postmängder. Posten säger sig inte ha utlovat att företagspaket från södra Sverige skall komma fram på ett dygn utan på två dygn. Någon sysselsättningsminskning inom verket sägs inte ha inträffat genom indragningen av postkupéerna. Däremot har personal i Långsele måst omplaceras inom verket. Inom posten pågår med hänsyn till ökande postmängder en översyn av nattpostflygnätet. Utskottet utgår från att därvid posttransporterna till bl.a. Umeåområdet kommer att utvärderas.

Mot bakgrund av den lämnade redogörelsen synes motionen inte böra föranleda någon riksdagens särskilda åtgärd.

I fyra motionsförslag tas upp frågor om postdistributionen i glesbygd och motsvarande genom *lantbrevbäring m.m.* Postorganisationen i små orter och glesbygd kan – om postkontor inte finns – utgöras av lantbrevbäring eller postväxkservice. Lantbrevbäraren både delar ut post i postlådor och står till tjänst med kassaservice. I mycket glest befolkade områden, där kostnaderna för lantbrevbäring skulle bli orimligt höga, får hushållen sin postservice genom postväskor som sänds med reguljära transportmedel till och från ett postombud hos vilken övriga hushåll får hämta eller lämna post.

Postens riktlinjer för anordnande av lantbrevbäring är att sådan anordnas utmed vägar vid vilka det finns minst två hushåll per km färdväg. Kortare "avstickare" än 200 meter eller "avstickare" till enstaka hushåll görs i princip

inte. Avsteg från riktlinjerna får göras till förmån för hushåll, i vilka ingen av medlemmarna på grund av sjukdom eller hög ålder kan hämta posten om lantbrevbäringen är ordnad enligt riktlinjerna. En tur företas varje vardag på en brevbäringslinje. Brevbäringen på lördagar är emellertid inskränkt till tidningar m.m.

I motion T906 (c) begärs att riktlinjerna för lantbrevbäringen skall medge en generös bedömning när det gäller brevbäringen m.m. till äldre och sjuka personer.

Från posten har under hand inhämtats att frågor om "avstickare" m.m. till förmån för äldre och sjuka personer bedöms generöst inom posten. Med hänsyn härtill och till att för övrigt frågan om postens sociala ansvar m. m. skall, som nämnts ovan, utredas synes motionen inte påkalla något initiativ från riksdagens sida. Motionen avstyrks således.

I motion T915 (m) anförs att de flesta brevbäringslinjer är så långa att en stor del av postkunderna får vänta på sin post – bl.a. dagstidningar – ända till eftermiddagen. Detta är, framhåller motionärerna, inte acceptabelt, och de begär (yrkande 3) att posten skall bättre tillgodose landsbygdsbefolkningens krav på postservice.

I allmänhet startar lantbrevbärarna sina turer vid 8-tiden på morgonen och avslutar dem vid 14–15-tiden på eftermiddagen. Enligt uppgift från posten har kostnaderna per hushåll för lantbrevbäringen stigit snabbt. En organisation av denna service som skulle medge att verksamheten kan avslutas tidigare på dagen skulle medföra ytterligare kostnadsstegringar räknat per hushåll. Utskottet är inte berett att ställa sig bakom kravet i motionsyrkandet. Det avstyrks sålunda.

I motion T201 (c) begärs (yrkande 2) att posten skall samråda med kommunernas sociala myndigheter när posten på grund av vikande befolkningsunderlag planerar att ändra lantbrevbäringen. Motionärerna framhåller att kommunernas sociala myndigheter har ett helhetsansvar för framför allt de äldres totala välfärdssituation. Den service och kontakt som lantbrevbärarens besök ger måste enligt motionärerna kunna vägas in när den totala sociala situationen i en bygd skall bedömas.

Enligt postens riktlinjer för organisationen av posten på landsbygden skall posten lämna skriftlig information till berörd kommun inför en indragning av postkontor eller omorganisation av ett sådant kontor till filialpostkontor och kommunen skall beredas tillfälle att yttra sig. Av de skäl som motionärerna anför anser utskottet att det är angeläget att posten kontaktar kommunen då ändring av lantbrevbäringen planeras. Från posten har det upplysts att posten också tar kontakt med kommunen i sådana fall. Med hänsyn härtill torde något initiativ av riksdagen för att så skall ske inte vara erforderligt. Motionsyrkandet synes därför kunna avslås.

I motion T201 (c) påpekas att indragning av postkontor i storstäders förortsområden kan i dessa områden medföra problem med avstånd till postkontor som liknar sådana problem på landsbygden. Ambulerande postkontor – gärna med lantbrevbäringen som förebild – skulle, framhåller motionärerna, kunna ge en ny typ av service för exempelvis äldre och

hemarbetande i våra storstäders förortsområden. Motionärerna begär (yrkande 4) att riksdagen som sin mening skall ge regeringen detta till känna.

Enligt vad utskottet under hand har inhämtat från posten har posten i Brommaområdet i Stockholm bedrivit försöksverksamhet med ambulerande postkontor i en buss som inretts för ändamålet. Allmänheten hade dock ej utnyttjat denna service i den utsträckning man väntat och försöksverksamheten hade därför avslutats. Det nu anförda visar att posten är öppen för att pröva sådan postservice som föreslås i motionen. Motionsförslaget torde därför inte böra föranleda något initiativ från riksdagens sida. Det avstyrks sålunda.

I två motionsförslag framförs önskemål beträffande namn i *postadress*. Postadress består enligt allmänna poststadgan, som beslutas av posten, av utdelningsadress och ortsadress. I områden där gatunamn och husnummer inte förekommer skall som utdelningsadress användas områdesbeteckning, bynamn, gårdsnamn e.d. och i förekommande fall även postlådenummer. Som ortsadress skall i allmänhet anges postnummer och namnet på adressorten, dvs. namnet på det postkontor från vilket postutdelningen utgår.

Namn på postkontor fastställs av posten. Innan sådant namn fastställs eller ändras skall posten enligt instruktionen för verket samråda med berörd kommun. Kan enighet därvid inte nås skall ärendet underställas regeringen.

Med postnummersystemet har postsorteringen underlättats och införande av avancerade tekniska hjälpmedel i denna möjliggjorts.

Under årens lopp har en rad postkontor dragits in eller fått ändrade namn vilket har inneburit att många gamla ortnamn ej längre ingår i ortsadresser.

I motion T201 (c) anförs att det inte finns någon anledning vare sig för posten eller något annat kommunikationsverk att angripa det skick i fråga om användning av gårds- och ortnamn i adresser – som har växt fram kanske under flera århundradens lopp – med syfte att dessa namn skall ersättas med vägnamn och nummer. Motionärerna begär (yrkande 7) att riksdagen skall uttala att posten har ett ansvar för att bevara gårds- och ortnamn.

År 1986 redovisades i rapporten Postens ortnamnspolicy en inom posten genomförd översyn av ortnamnsfrågor i postadresser. I rapporten redovisas bl.a. framförd kritik mot införande av vägnamn på landsbygden. I ett avsnitt med förslag anges (s. 10) bl.a. att utdelningsadressen i en landsbygdsadress i första hand bör bestå av gårds-,by- och då så är möjligt en områdesbeteckning. Rapportens förslag har inte fastställts av posten men sägs vara vägledande vid behandlingen av adressfrågor. Mot bakgrund av att det sålunda finns anledning räkna med att posten tillgodoser motionsförslagets syfte torde motionsförslaget kunna avslås.

I motion T923 (s) anförs att orten Pauliström (i Vetlanda kommun, Jönköpings län), för vilken Järnforsen (postnummer 570 81) är ortsadress, sedan ett decennium tillbaka är under kraftig utveckling. Motionärerna begär i här aktuell del av motionen att Pauliström skall utgöra ortsadress och att lantbrevbäringen i orten därvid skall bibehållas.

Orten Pauliström har numera ca 160 hushåll. Pauliström har aldrig varit

ortsadress utan detta har Järnforsen, som ligger ca 1 mil från Pauliström och som har ca 200 hushåll, varit. Post till boende och företag i Pauliström har distribuerats genom lantbrevbärare. I Kvillsfors – ca 1 mil från Pauliström och med ca 470 hushåll – finns också postkontor. Pauliström har emellertid hittills ansetts vara en alltför liten ort för att få eget postkontor och därmed egen ortsadress med postnummer.Med hänsyn härtill är utskottet inte nu berett att ställa sig bakom motionsförslaget. Det avstyrks sålunda.

5 Samverkan med andra företag m.m. för lokal postservice

I motion T929 (m,fp,c) anförs mot bakgrund av de serviceinskränkningar som har drabbat mindre orter att – även om postens, televerkets och järnvägens tjänster var för sig kan vara kommersiellt omotiverade på sådana orter – affärsverken likväl skulle kunna förbättra serviceutbudet på ett kommersiellt försvarbart sätt på dessa orter om de samverkade. Motionärerna begär (yrkande 1) att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna betydelsen av en förbättrad samverkan mellan de statliga affärsverken som ett medel att förbättra postens service.

Tidigare förekom det på mindre orter att postkontoret och järnvägsstationen var förenade. Genom indragning av järnvägsstationer har denna lokala samverkan i stort sett upphört. Enligt uppgift under hand har emellertid posten hos televerket fört fram tanke på samarbete i fråga om "telebutikstjänster" men tanken har inte ännu förverkligats.

Mot bakgrund av den lämnade redogörelsen för åtgärder i motionsförslagets syfte synes något riksdagens initiativ med anledning av detta inte vara erforderligt. Det avstyrks sålunda.

I motion T201 (c) påpekas att det på landsbygden blir allt vanligare att båda makarna i ett hushåll arbetar utanför hemmet och därigenom inte kan träffa lantbrevbäraren och utnyttja vissa delar av hans service, t.ex. paketutdelning. Motionärerna begär (yrkande 3) att posten skall samverka med bensinstationer, lanthandel och kommunala institutioner för tillhandahållande av sådana posttjänster som i angivet slag av situationer inte kan utnyttjas hos lantbrevbäraren.

I ett 50-tal butiker och i ett tiotal andra serviceinrättningar – kiosk,turiststation, sparbank, mekanisk verkstad m.m. – lämnas posttjänster på entreprenadbasis. Entreprenaderna har olika omfattning. Vanligast är utlämning av aviserade försändelser till dem som inte har tillfälle att träffa lantbrevbäraren samt försäljning av frimärken. Vissa entreprenader omfattar även utbetalningar och inbetalningar.

Posten är sålunda öppen för att erbjuda posttjänster i den form som önskas i motionen. Här aktuellt yrkande i motionen bör därför inte föranleda något initiativ av riksdagen. Det avstyrks sålunda.

6 Postavgifter

Normalbrev – brev för vilka portot uttas enligt den av regeringen fastställda normaltaxan – befordras, som nämnts ovan, i princip över natten. Normaltaxan framgår av förordningen (1981:193) om vissa postavgifter.

Långsammare men billigare befordran erbjuds för s.k. ekonomibrev. Sådana brev befordras som s.k. B-post, vilket innebär att breven i princip delas ut först tredje vardagen (måndag-fredag) efter inlämningen. Avgifterna för detta försändelseslag uttas enligt den s.k. ekonomitaxan som fastställs av posten. Avgiften för ekonomibrev består av en befordringsavgift som är lägre än befordringsavgiften för normalbreven samt en abonnemangsavgift som uppgår till för närvarande 1 200 kr. per år. Vid enstaka inlämning av ekonomibrev utan abonnemang uttas – i stället för abonnemangsavgift – en engångavgift av för närvarande 30 kr. Ekonomibrev får inte avlämnas i brevlådor utan måste avlämnas "över disk".

Ideell förening med allmännyttigt ändamål kan få sända brev som s.k. föreningsbrev och stora postkunder kan få sända brev som s.k massbrev. Avgifterna för dessa slag av brev är nedsatta.

För försändelser innehållande böcker, tidskrifter, noter eller korrektur kan avgiften erläggas i form av frankoetiketter, varom närmare information lämnas nedan.

Här kan erinras om att allmänheten från tid till annan erbjuds att köpa s.k. rabattfrimärken att användas för befordran av normalbrev.

I motion T920 (fp) begärs i här aktuell del att möjligheten att sända ekonomibrev skall ökas genom att kravet på visst antal brev för varje inlämning slopas, att avgifterna tas ut genom särskilda B-postmärken och att breven får avlämnas i brevlådorna.

Posten kräver inte att ett minsta antal ekonomibrev skall avlämnas för befordran. Med hänsyn till abonnemangsavgiften/engångsavgiften blir emellertid befordran av brev som ekonomibrev förmånlig för avsändaren först om det är fråga om ett större antal brev.

Postens organisation för brevbefordran och ekonomin för denna verksamhet är baserad på befordran av normalbreven. Ekonomibreven, föreningsbreven och massbreven m.m. utgör rabattformer för vissa postkunder. Det svenska portot för normalbrev om högst 20 gram, som är den vanligaste vikten på brev, ligger väl till vid en internationell jämförelse, något som också gäller utvecklingen av realportot i Sverige (se budgetpropositionen s. 51). Med hänsyn till det anförda och till att allmänheten genom rabattfrimärken kan få rabatt på normalportot synes något initiativ i motionens här aktuella syfte inte vara erforderligt. Motionen avstyrks därför i här aktuell del.

I motion T920 (fp) begärs också att viktgränsen högst 20 gr – vid vilken högsta vikt avgifterna för normalbrev och ekonomibrev är lägst – skall höjas till t.ex. högst 40 gr. Genom en sådan åtgärd skulle enligt motionären betydligt fler brev kunna sorteras i automat vilket skulle bli billigare.

Enligt vad som under hand har inhämtats medför inte brevens vikt hinder för automatsortering, däremot planmått och "tjocklek". Kuvert för "A4-formatet" kan sålunda inte sorteras i automat men däremot kuvert för "A5-formatet" och mindre.

Med hänsyn till det anförda avstyrks motionen även i här aktuell del.

Före den 1 juni 1981 fanns i den då gällande postavgiftskungörelsen (1971:745) separata taxor för ettvart av försändelseslagen brev, postkort, A-korsband och B-korsband. Avgiftsnivåerna var – i ordning efter uppräkningen – högst för brev och lägst för B-korsband. Som korsband befordrades trycksaker och varuprov. A-korsband befordrades och utdelades med samma hastighet som brev, B-korsband långsammare. Fr.o.m. den 1 juni 1981, då postavgiftskungörelsen ersattes av förordningen (1981:193) om vissa postavgifter, behandlas de nämnda försändelseslagen likformigt som brev i distributions- och avgiftshänseenden. Avgiftsnivåerna höjdes samtidigt. Avgiftsförändringen innebar bl.a. att kraven på snabbhet i befordran och vikten på försändelserna på ett annat sätt än tidigare bestämde avgifterna. Avgifterna har därefter höjts i olika omgångar. Den 1 februari i år genomfördes senast vissa avgiftshöjningar.

För att tillmötesgå önskemål från bl.a. bokförlag och utgivare av tidskrifter om ett lägre porto införde posten i december 1984 det ovannämnda systemet med frankoetiketter. Sådana får användas av företag inom bok- och musikbranscherna m.fl. för befordran av försändelser innehållande böcker, tidskrifter, noter eller korrektur. Frankoetiketter finns numera endast för befordran av brev som B-post. Med frankoetikett blir avgiften för befordran av brev drygt 20 % lägre än vid befordran enligt ekonomitaxan. Från abonnemangsavgiften/engångsavgiften för ekonomibrev bortses vid denna jämförelse.

I fyra motioner begärs att nedsatta avgifter, ett "*kulturporto/bokporto*", för böcker m.m. skall införas. I motion T903 (m) begärs sålunda återinförande av trycksaksportot, i motion T907 (fp) ett kulturporto, i motion T911 (s) ett bokporto/kulturporto samt i motion T932 (c) bokbrev. Motiveringarna för yrkandena innebär i sammanfattning kritik över att avgifterna för befordran av böcker m.m. har relativt sett blivit höga sedan trycksaksportot avskaffades och att detta innebär nackdelar såväl för företagen och deras kunder inom bokbranschen m.fl. branscher som för enskilda som sänder böcker m.m. till varandra.

Utskottet har under de fyra senaste åren (i betänkandena TU 1983/84:15 s. 5, TU 1984/85:11 s. 12–13, TU 1985/86:11 s. 4–5 och TU 1986/87:18 s. 6–7) behandlat och därvid avstyrkt motionsyrkanden som haft samma syften som de nu aktuella. Utskottet har, sedan systemet med frankoetiketter infördes, erinrat om detta system. Vidare har utskottet erinrat om att allmänheten kan få nedsättning i avgifterna för befordran av böcker m.m. genom att använda rabattfrimärken härför. Utskottet framhöll i betänkandet TU 1985/86:11 att utgångspunkten för utskottets syn på motionsyrkandena var att postens verksamhet skall bedrivas efter företagsekonomiska och affärsmässiga principer och att någon skyldighet inte kunde anses föreligga för posten att vid portosättningen göra kulturpolitiska överväganden. Utskottet erinrade emellerid om att frågan om posttaxorna och bokdistributionen hade uppmärksammats i proposition 1984/85:141 om litteratur och folkbibliotek (s.24–25), vilken behandlats av kulturutskottet i betänkandet KrU 1984/85:21 (rskr. 392). I propositionen redovisades att en arbetsgrupp, i vilken bl.a. företrädare för posten hade ingått, hade sökt finna lösningar på de

problem som portoavgifterna medförde för bokförlag och tidskriftsutgivare m.fl. Såsom förutskickats i propositionen fick sedan statens kulturråd i uppdrag av regeringen att i samarbete med posten och med deltagande av företrädare för berörda branscher fortsätta det arbete som arbetsgruppen hade inlett.

I skrivelse till regeringen i november 1986 redovisade kulturrådet sitt uppdrag. Kulturrådet anförde att posten inte hade ansett sig kunna erbjuda de berörda kundgrupperna det de i första hand önskade, nämligen en generellt lägre portosats för försändelser innehållande böcker, tidskrifter, bokkataloger o.d. Mot bakgrund av postens inställning var emellertid, anförde kulturrådet, branschorganisationerna positiva till ett andrahandsförslag, nämligen att ordningen med frankoetiketter skulle permanentas. Kulturrådet framhöll som sin mening att om en generellt lägre portosats för böcker m.m. inte kunde återinföras, det var viktigt att behålla systemet med frankoetiketter, då berörda parter fann detta system användbart. Kulturrådet underströk emellertid att det delade organisationernas uppfattning om önskvärdheten av en högre rabattsats.

Kulturutskottet har som nämnts yttrat sig över de nu aktuella motionerna (se bilaga). Kulturutskottet framhåller att det är en viktig uppgift för kulturpolitiken att verka för att så långt möjligt alla människor i vårt land skall kunna ta del av kulturutbudet på olika områden. Beträffande de kulturbärare som böcker och tidskrifter utgör kan man med fog hävda, anför utskottet, att samhället bör göra långtgående insatser för att utjämna de skillnader som finns i de faktiska möjligheterna för människor att få tillgång till resurserna.

Kulturutskottet hänvisar till regeringens cirkulär (1974:450) om målen för den statliga kulturpolitiken, vari regeringen har anbefallt berörda statsmyndigheter att i sin verksamhet i tillämpliga delar beakta de mål för den statliga kulturpolitik som fastställts genom riksdagens beslut (KrU 1974:15, rskr. 248) med anledning av proposition 1974:28 angående den statliga kulturpolitiken. Enligt dessa mål (prop. s. 289–307) skall kulturpolitiken bl.a. medverka till att skydda yttrandefriheten och skapa reella förutsättningar för att denna frihet skall kunna utnyttjas. Även ett särskilt decentraliseringsmål har ställts upp.

Med hänsyn till det synsätt som kommer till uttryck i 1974 års kulturpolitiska beslut bör, anför kulturutskottet, även andra myndigheter och offentliga institutionen än dem som tillhör kultursektorn kunna åläggas en uttrycklig skyldighet att i sin verksamhet ta vissa av statsmakterna närmare bestämda kulturpolitiska hänsyn. Det sålunda anförda leder enligt kulturutskottet i här aktuellt avseende till att det är motiverat att man ånyo närmare överväger de frågor som tas upp i motionerna, vārvid inriktingen bör vara att förbättrade möjligheter till bok- och tidskriftsdistribution skall skapas.

Kulturutskottet erinrar om att regeringen har förutskickat att postens och televerkets regionalpolitiska och sociala ansvar skall utredas och föreslår att trafikutskottet skall hemställa att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att utredningen bör få i uppdrag att med den inriktning som kulturutskottet förespråkar överväga även de i här aktuella motioner upptagna frågorna om kulturporto/bokporto m.m.

Trafikutskottet anser att de i motionerna upptagna frågorna bör övervägas i anslutning till överväganden om postens regionalpolitiska och sociala ansvar. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av här aktuella motioner bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Befordran av tjänsteförsändelser

Från anslaget Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser betalas ersättning för försändelser från statliga myndigheter som har medgivits rätt att sända försändelser utan egen kostnad, s.k. tjänstebrevsrätt. Bestämmelser om tjänstebrevsrätten finns i tjänstebrevsförordningen (1979:33) och i postverkets tjänstebrevskungörelse (SFS 1979:157).

I budgetpropositionen föreslås att 595 830 000 kr. anvisas under anslaget för nästa budgetår.

Föredraganden anför bl.a. att en översyn har inletts i syfte att öka medvetandet hos myndigheterna om kostnaderna för breven. Syftet anges vara att tjänstebrevsrätten skall avskaffas och den här aktuella ersättningen sålunda slopas. Postavgifterna får då betalas med mydigheternas förvaltningsmedel. I bilaga 1 till budgetpropositionen (s. 56–57) föreslås att tjänstebrevsrätten från och med nästa budgetår skall avvecklas för 36 myndigheter som ett första steg i avvecklingen.

I två motioner tas upp frågor om kostnadsmedvetandet hos myndigheter som har tjänstebrevsrätt.

I motion T918 (s) begärs att tjänstebrevsberättigade myndigheter skall ha att själva betala tilläggsavgiften – som för närvarande är 15 kr. för ett normalbrev – när de begär expressutdelning av brev. Detta bör enligt motionären öka kostnadsmedvetandet hos myndigheterna. Motionären framhåller också att expressförsändelser förorsakar posten kostnader som posten inte får direkt kompensation för.

Den förestående avvecklingen av tjänstebrevsrätten – varemot utskottet inte har något att erinra – avses enligt vad som anförs i nyssnämnda del av budgetpropositionen ske i den takt som är praktiskt möjlig. I avbidan på att avvecklingen blir genomförd torde tjänstebrevsberättigade myndigheter inte böra ha att – såsom föreslås i motionen – direkt erlägga avgifter för expressutdelning. Då sådan utdelning torde kräva insättande av resurser som posten inte torde få kompensation för inom ramen för det ersättningsbelopp som anvisas av riksdagen bör expressutdelning dock inte begäras i andra fall än då sådan anses nödvändig. Enligt bestämmelser i 6 § tjänstebrevsförordningen gäller för övrigt att avsändaren får begära expressutdelning och annan tilläggstjänst endast när det anses nödvändigt. Motionen torde kunna lämnas utan särskild åtgärd av riksdagen.

I motion T221 (fp) begärs (yrkande 2) att avvecklingen av tjänstebrevsrätten skall påskyndas genom att ett 50 milj. kr. lägre belopp än det som föreslås i budgetpropositionen anvisas under här aktuellt anslag för nästa budgetår.

Avvecklingen av tjänstebrevsrätten föregås av mätningar av postmängden och mot denna svarande kostnader hos de myndigheter som kommer i fråga. Avvecklingen avses som nämnts ske i den takt som är praktiskt möjlig. Detta

torde tillfredsställa motionärerna. Utskottet, som därmed avstyrker motionsförslaget, tillstyrker den i budgetpropositionen föreslagna medelsanvisningen.

8 Särskilt om tidningsdistributionen

Postens avgifter för distributionen av dagstidningar m.fl. tidningar har sedan länge inte täckt särkostnaderna härför. Täckning av underskottet erhåller posten från anslaget Ersättning till postverket för tidningsdistribution.

År 1976 beslöt riksdagen (prop. 1975/76:127, TU 22, rskr. 301) att avgifterna för tidningsdistributionen skulle höjas successivt så att täckning av särkostnaderna skulle kunna avvecklas under en tidsperiod av 15 år, dvs. t.o.m. år 1991.

Villkor och avgifter för postens tidningsdistribution regleras i postala tidningskungörelsen (1968:489). För postbefordran av tidningar betalar tidningsutgivarna – utöver en viss årlig grundavgift – befordringsavgifter. Avgifterna baseras i princip på avtal mellan posten och de organisationer som företräder tidningsutgivare. Posten fick år 1987 i uppdrag av regeringen att efter förhandlingar med berörda parter föreslå nya principer för fastställande av taxorna i postens tidningsrörelse.

I budgetpropositionen föreslås en medelsanvisning av 24 milj. kr. för nästa budgetår under här aktuellt anslag.

Kritik mot eller farhågor beträffande postens tidningsdistribution framförs i två motioner.

I motion T915 (m) sägs att det är omöjligt för den som i Stockholm prenumererar på en landsortstidning att få tidningen på utgivningsdagen. Motionärerna begär (yrkande 1) att posten skall förbättra tidningsdistributionen.

Postens tidningsdistribution är utsatt för konkurrens från andra distributionssätt för tidningar. Inom ramen för de servicemål och ekonomiska mål som gäller för posten torde dock posten hävda sin ställning på här aktuell marknad. Som nämnts i det föregående utreds för närvarande inom posten om postens service och servicevillkor är rätt utformade bl.a. med hänsyn till de snabbt skiftande villkoren och behoven på postens marknad. Utskottet utgår från att frågor om bl.a. tidningsdistributionen kommer att behandlas i detta sammanhang. I avvaktan på resultat av detta utredningsarbete torde motionsyrkandet inte böra föranleda någon riksdagens särskilda åtgärd.

Frågan om *tidningsdistributionen på lördagar* på landsbygden tas vidare upp i motion T915 (m). Motionärerna varnar för sådana avgiftshöjningar för denna del av tidningsdistributionen att tidningsutgivarna helt övergår till andra distributionssätt för sina tidningar. De begär (yrkande 2) att riksdagen som sin mening skall ge regeringen detta till känna.

I motion T201 (c) uttrycks farhågor för att tidningsdistributionen på lördagar är hotad. Motionärerna begär (yrkande 5) att det i förhandlingarna om nya principer för fastställande av taxorna i postverkets tidningsrörelse skall beaktas att postens medverkan i tidningsdistributionen på lördagar

måste vara en grundläggande serviceuppgift för posten som ett medel för upprätthållande av informationsfriheten. För att stärka postens resurser för tidningsdistributionen föreslår motionärerna (yrkande 6) att 6 milj. kr. mer anvisas under anslaget än vad som föreslås i budgetpropositionen.

Regeringen beslöt i december 1987 (SFS 1987:1054) att förlänga giltigheten för postala tidningskungörelsen till att omfatta år 1988 och att till kungörelsen foga en ny taxa för avgifterna. Lördagsutdelning av tidningar förutsätts fortfarande. En ny förhandlingsordning i förhållandet med tidningsutgivarna beräknas enligt budgetpropositionen komma att gälla tidigast från år 1989. Riksdagen torde inte böra föregripa de förhandlingar som påbörjats med tidningsutgivarna om vad som skall gälla om tidningsdistributionen framgent. Utskottet avstyrker därmed motionerna T915 (m) och T201 (c) yrkandena 2 resp. 5.

Den av regeringen föreslagna medelsanvisningen tillstyrks. Därmed avstyrks förslaget i motion T201 (c) yrkande 6.

I motion T921 (fp) begärs en översyn av *portokostnaderna för befordran av tidningar till utlandet vid prenumeration* för att underlätta för svenskar, som för kortare eller längre perioder befinner sig utomlands, att läsa svenska tidningar. Enligt motionärerna har portokostnaderna stigit mycket kraftigt under senare år.

För befordran av tidningar till de övriga nordiska länderna tar posten ut samma befordringsavgifter som vid befordran inom Sverige.

Till grund för avgifterna för internationell befordran av brevpost ligger nivåer som anges i världspostkonventionen. Dessa nivåer är dock inte tvingande. Upp till 50 % nedsättning på trycksaksportot enligt konventionen får emellertid postförvaltningarna medge för utrikes befordran av tidningar och böcker m.m. Denna nedsättning medger den svenska posten och avgifterna för befordran av tidningar till länder utanför Norden tas sålunda ut enligt en taxa för "halvtariffkorsband". Som exempel på avgifterna kan nämnas att avgifterna för befordran av ett vardagsnummer av någon av de två stora i Stockholm utkommande morgontidningarna uppgår för närvarande till 5:50 kr. vid ytbefordran, till 8:50 kr. vid flygbefordran inom Europa och till 11 kr. vid flygbefordran utom Europa. Tidningsutgivarna tar i sin tur ut dessa avgifter från prenumeranterna.

Inom de ramar för postens verksamhet som statsmakterna utformar skall posten drivas affärsmässigt. Riksdagen synes därför inte utan tvingande skäl böra gå in på enskildheter i avgifterna för postens tjänster. Sådana skäl föreligger enligt utskottets mening inte i här aktuellt sammanhang. Med hänsyn härtill och till att avgifterna för i motionen aktuella tidningsförsändelser har bestämts med iakttagande av en rabattmöjlighet som medges i världspostkonventionen synes motionen inte böra föranleda någon riksdagens särskilda åtgärd.

9 Om stimulans för frimärkssamlande

Uppgiften att tillverka frimärken,distribuera dem till postkontoren samt sälja frimärken och samlarprodukter ligger inom posten på enheten PFA Svenska Frimärken (tidigare benämnd Postens frimärksavdelning resp.

Postens Filateliavdelning). PFA Svenska Frimärken (i dagligt tal kallad PFA), som är en resultatenhet inom posten, är sedan år 1986 organiserad i två affärsområden, Produktion resp. Filateli. Härtill kommer vissa stabsenheter samt Postmuseum i Stockholm.

I motion T928 (m) påpekas att andrahandsmarknaden såväl för förstadagsbreven som för moderna "postfriska" frimärken (ostämplade och oskadade frimärken) har blivit begränsad. Motionären begär att posten skall stimulera frimärkssamlandet som hobby för att på detta sätt bidra till att förbättra andrahandsmarknaden.

Från PFA har inhämtats att omorganisationen i två affärsområden bl.a. syftade till att intensifiera försäljningen i en situation då intresset för frimärkssamlande visade en vikande tendens – en tendens som vid jämförelse var starkare i andra länder. Marknaden har emellertid enligt PFA börjat svänga, och PFA:s försäljning beräknas öka under den kommande treårsperioden. Marknadsföringen av frimärkssamlande har enligt PFA intensifierats kraftigt. Under innevarande och nästa år avser PFA att göra stora insatser för att öka intresset för frimärkssamlande, framför allt hos barn och unga. PFA framhåller att enheten inom ramen för sin uppgift att sälja nya frimärken och samlarprodukter samarbetar med frimärkssamlarna och frimärkshandeln för att öka intresset för frimärkssamlande. Bl.a. framhåller PFA engagemanget i den årligen återkommande "Frimärkets dag".

Mot bakgrund av den lämnade redovisningen av PFA:s arbete för att stimulera frimärkssamlande synes motionen kunna lämnas utan särskild åtgärd av riksdagen.

10 Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *inriktningen av postens verksamhet*

att riksdagen godkänner vad i proposition 1987/88:100 bil. 8 har förordats om inriktningen av postverkets (postens) verksamhet under perioden 1989–1991,

2. beträffande *resultat- och servicemål*

att riksdagen godkänner att postens verksamhet skall inriktas på de resultat- och servicemål som har förordats i propositionen för perioden 1989–1991,

3. beträffande *upprätthållande av övernattbefordran*

att riksdagen lämnar motion 1987/88:T929 (m,fp,c) yrkande 2 utan särskild åtgärd,

4. beträffande *postens serviceplikt*

att riksdagen avslår motion 1987/88:T201 (c) yrkande 8,

5. beträffande *sociala och regionalpolitiska mål för posten*

att riksdagen avslår motion 1987/88:201 yrkande 1 i denna del,

6. beträffande *utlokalisering av postgirot*

att riksdagen lämnar motion 1987/88:T925 (s) utan särskild åtgärd,

7. beträffande *Gotlands postområde*

att riksdagen avslår motion 1987/88:T917 (c),

8. beträffande *posten till Umeåområdet*
att riksdagen lämnar motion 1987/88:T912 (fp) utan särskild åtgärd,

9. beträffande *lantbrevbäring till äldre och sjuka*
att riksdagen avslår motion 1987/88:T906(c),

10. beträffande *tid för postutdelning vid lantbrevbäring*
att riksdagen avslår motion 1987/88:T915 (m) yrkande 3,

11. beträffande *samråd med kommunen om lantbrevbäring*
att riksdagen avslår motion 1987/88:T201 (c) yrkande 2,

12. beträffande *ambulerande postservice i förortsområden*
att riksdagen avslår motion 1987/88:201 (c) yrkande 4,

13. beträffande *gårds-och ortnamn i utdelningsadresser*
att riksdagen avslår motion 1987/88:T201 (c) yrkande 7,

14. beträffande *Pauliström som ortsadress*
att riksdagen avslår motion 1987/88:T923 (s) i denna del,

15. beträffande *samverkan med televerket och SJ för lokal postservice*
att riksdagen avslår motion 1987/88:T929 (m,fp,c) yrkande 1,

16. beträffande *samverkan med lanthandel m.m. för lokal postservice*
att riksdagen avslår motion 1987/88:T201 (c) yrkande 3,

17. beträffande *ekonomiporto för allmänheten*
att riksdagen avslår motion 1987/88:T920 (fp) i denna del,

18. beträffande *viktgränser i portotaxor*
att riksdagen avslår motion 1987/88:T920 (fp) i återstående del,

19. beträffande *ett "kulturporto/bokporto"*
att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:T903 (m), 1987/88:T907 (fp), 1987/88:T911 (s) och 1987/88:T932 (c) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

20. beträffande *expressutdelning av tjänsteförsändelser*
att riksdagen lämnar motion 1987/88:T918 (s) utan särskild åtgärd,

21. beträffande *ersättning för tjänsteförsändelser*
att riksdagen med bifall till propositionens förslag och med avslag på motion 1987/88:T221 (fp) yrkande 2 till *Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 595 830 000 kr.,

22. beträffande *utdelning av landsortstidningar*
att riksdagen lämnar motion 1987/88:T915 (m) yrkande 1 utan särskild åtgärd,

23. beträffande *utdelning av tidningar på lördagar*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:T201 (c) yrkande 5 och 1987/88:T915 (m) yrkande 2,

24. beträffande *ersättning för tidningsdistribution*
att riksdagen med bifall till propositionens förslag och med avslag på motion 1987/88:T201 (c) yrkande 6 till *Ersättning till postverket för tidningsdistribution* för budgetåret 1988/89 anvisar ett anslag av 24 000 000 kr.,

25. beträffande *avgifter för prenumerationstidningar till utlandet*
att riksdagen lämnar motion 1987/88:T921 (fp) utan särskild åtgärd,

26. beträffande *stimulans för frimärkssamlande*
att riksdagen lämnar motion 1987/88:T928 (m) utan särskild åtgärd.

Stockholm den 1 mars 1988

På trafikutskottets vägnar

Birger Rosqvist

Närvarande: Birger Rosqvist (s), Rolf Clarkson (m), Olle Östrand (s), Sven-Gösta Signell (s), Olle Grahn (fp), Rune Johansson (s), Per Stenmarck (m), Margit Sandéhn (s), Görel Bohlin (m), Anna Wohlin-Andersson (c), Viola Claesson (vpk), Anneli Hulthén (s), Ingrid Hasselström Nyvall (fp), Rune Thorén (c) och Sven-Olof Nordlund (s).

Reservationer

1. Postens serviceplikt (mom. 4)

Anna Wohlin-Andersson och Rune Thorén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Som nämnts" och slutar med "därför detsamma" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill liksom motionärerna framhålla att postens brevmonopol innebär att posten har en serviceplikt i fråga om brevbefordran, nämligen att brev måste distribueras över *hela* landet. Genom att regeringen fastställer portot för normalbreven markeras det övergripande regionalpolitiska och sociala ansvar som både regeringen och posten har när det gäller brevbefordran. Utskottet avvisar liksom motionärerna tanken att posten själv skulle få bestämma portot för normalbreven, då den nuvarande ordningen med att regeringen fastställer portot för dessa brev är en garanti när det gäller kostnadsutvecklingen och för att postens serviceplikt får ett reellt innehåll.

Vad utskottet sålunda har anfört om postens serviceplikt bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *postens serviceplikt*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:T201 (c) yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Sociala och regionalpolitiska mål för posten (mom. 5)

Anna Wohlin-Andersson och Rune Thorén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Vad utskottet" och slutar med "motionsyrkande avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill liksom motionärerna understryka att posten när det gäller brevkommunikation har ett övergripande ansvar för att förvalta en infrastruktur för detta område som binder samman olika delar av landet samtidigt

som utlandskontakterna utvecklas. Det är till glädje för alla när posten kan fullgöra denna uppgift på ett så effektivt sätt som möjligt vad gäller såväl serviceutbudets innehåll som kostnaderna härför. Såsom motionärerna framhåller i motionen måste det nu sagda beaktas när privatiseringar inom kommunikationsområdet diskuteras. Organisationen av postväsendet som ett statligt affärsverk innebär – och det måste understrykas – att även verksamhetsgrenar som inte ger full kostnadstäckning måste drivas vidare om de är nödvändiga för uppfyllande av de samhällsmål som gäller för verksamheten. Som motionärerna framhåller behöver ansvaret för infrastrukturen inte innebära att affärsverket måste driva all verksamhet i egen regi. Entreprenader bör utnyttjas när sådana ger den bästa effektiviteten, och delar av verksamheten som inte är nödvändiga för uppfyllande av affärsverkets sociala och regionalpolitiska mål bör kunna säljas ut.

Vad utskottet sålunda har anfört om sociala och regionalpolitiska mål för posten bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

> 5. beträffande *sociala och regionalpolitiska mål för posten*
> att riksdagen med bifall till motion 1987/88:T201 (c) yrkande 1 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Tid för postutdelning vid lantbrevbäring (mom. 10)

Anna Wohlin-Andersson och Rune Thorén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "I allmänhet" och slutar med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att motionärerna uppskattar den service som lantbrevbäringen utgör för landsbygdsbefolkningen. Men deras kritik att posten hos många kommer sent på dagen är förståelig. Åtgärder måste enligt utskottets mening vidtas så att landsbygdsbefolkningen i här aktuellt hänseende inte blir avsevärt sämre ställd än tätortsbefolkningen. Ett ökat antal deltidstjänstgörande lantbrevbärare skulle möjliggöra tidigare utdelning av posten och förbättra sysselsättningen på landsbygden.

Vad utskottet sålunda har anfört om tid för postutdelning vid lantbrevbäring bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

> 10. beträffande *tid för postutdelning vid lantbrevbäring*
> att riksdagen med bifall till motion 1987/88:T915 (m) yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Ambulerande postservice i förortsområden (mom. 12)

Anna Wohlin-Andersson och Rune Thorén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Enligt vad" och slutar med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Motionärerna aktualiserar ett problem med postservicen som förortsbor börja få genom indragning av postkontor. Den lösning som föreslås i motionen – anordnande av en ambulerande postservice med lantbrevbäring-

en som förebild – bör enligt utskottet bli föremål för närmare överväganden.

Vad utskottet sålunda har anfört om ambulerande postservice i förortsområden bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *ambulerande postservice i förortsområden*

att riksdagen med bifall tilll motion 1987/88:T201 (c) yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Gårds- och ortnamn i utdelningsadresser (mom. 13)

Anna Wohlin-Andersson och Rune Thorén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "År 1986" och slutar med "kunna avslås" bort ha följande lydelse:

Liksom motionärerna anser utskottet att användande av det gamla gårds- och/eller ortnamnet vid angivandet av adress spelar en stor roll för människornas uppfattning av sin egen identitet. Det finns enligt utskottets mening inte skäl att begära att dessa namn skall slopas i adresser med hänvisning till att ADB-användningen i bl.a. postsorteringsarbetet skulle kräva det. Det borde enligt utskottets mening hellre vara så att man undersöker om man inte kan utnyttja ADB-tekniken så att gamla gårds- och ortnamn med fördel kan användas i adresser.

Vad utskottet sålunda har anfört om gårds- och ortnamn i utdelningsadresser bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *gårds- och ortnamn i utdelningsadresser*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:T201 (c) yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Samverkan med lanthandel m.m. för lokal postservice (mom.16)

Anna Wohlin-Andersson och Rune Thorén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "I ett" och slutar med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av vad som anförs i här aktuell del av motionen finns det enligt utskottets mening all anledning för posten att utnyttja den möjlighet att ge postservice som användande på entreprenadbasis av exempelvis bensinstationer, lanthandlare och kommunala institutioner kan erbjuda. Utskottet vill starkt understryka angelägenheten i motionsförslaget.

Vad utskottet sålunda har anfört om samverkan med lanthandel m.m. för lokal postservice bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *samverkan med lanthandel m.m. för lokal postservice*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:T201 (c) yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Ekonomiporto för allmänheten (mom. 17)

Viola Claesson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Posten kräver" och slutar med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Såsom motionären framhåller bör allmänheten ha en möjlighet att för ett lägre porto än normalportot sända brev för vilka man inte har anspråk på övernattbefordran. Ett "B-postporto" bör i enlighet med motionärens förslag införas och brev med "B-postfrimärken" få avlämnas i brevlådorna för befordran i likhet med vanliga brev.

Vad utskottet sålunda har anfört om ekonomiporto för allmänheten bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *ekonomiporto för allmänheten*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:T920 (fp) i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Ersättning för tjänsteförsändelser (mom. 21)

Rolf Clarkson (m), Olle Grahn (fp), Per Stenmarck (m), Görel Bohlin (m) och Ingrid Hasselström Nyvall (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Avvecklingen av" och på s. 17 slutar med "föreslagna medelsanvisningen" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna anser utskottet att myndigheterna måste bli mera medvetna om kostnaderna i deras verksamhet. Tjänstebrevsrätten bör därför avvecklas i snabbare takt än vad regeringen har förutskickat. Såsom motionärerna föreslår bör i detta syfte ett 50 milj. kr. lägre belopp än det i propositionen föreslagna anvisas under här aktuellt anslag.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *ersättning för tjänsteförsändelser*
att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1987/88:T221 (fp) yrkande 2 till *Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 545 830 000 kr.,

9. Utdelning av tidningar på lördagar (mom.23)

Anna Wohlin-Andersson (c), Viola Claesson (vpk) och Rune Thorén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Regeringen beslöt" och slutar med "2 resp. 5 " bort ha följande lydelse:

Det är som framhålls i motionerna angeläget att posten också i fortsättningen såsom hittills svarar för tidningsutdelning på lördagar. Någon inskränkning i denna från informationssynpunkt viktiga service bör enligt utskottets mening således inte få ske.

Vad utskottet sålunda har anfört om utdelning av tidningar på lördagar bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *utdelning av tidningar på lördagar*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:T201 (c) yrkande 5 och 1987/88:T915 (m) yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. Ersättning för tidningsdistribution (mom. 24)

– under förutsättning av bifall till reservation 9 –

Anna Wohlin-Andersson (c), Viola Claesson (vpk) och Rune Thorén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Den i" och slutar med "T201 (c) yrkande 6" bort ha följande lydelse:

För att stärka postens resurser för tidningsdistribution så att lördagsdistribution kan upprätthållas som hittills bör 6 milj. kr. mer än vad regeringen har föreslagit anvisas under här aktuellt anslag.

dels att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *ersättning för tidningsdistribution*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1987/88:T201 (c) yrkande 6 till *Ersättning till postverket för tidningsdistribution* för budgetåret 1988/89 anvisar ett anslag av 30 000 000 kr.,

Särskilda yttranden

1. Sociala och regionalpolitiska mål för posten (mom. 5)

Viola Claesson (vpk) anför:

Under årens lopp har vikten av affärsmässighet i postens verksamhet varit den huvudsakliga motiveringen när riksdagsmajoriteten har avvisat förslag som skulle göra postens service billigare för den enskilda medborgaren. Den nu förutskickade utredningen om postens regionalpolitiska och sociala ansvar öppnar för möjligheter att den enskildes situation i glesbygd på ett annat sätt än vad hittills har varit fallet skall kunna förbättras.

2. Ekonomiporto för allmänheten (mom. 17)

Olle Grahn och Ingrid Hasselström Nyvall (båda fp) anför:

Många har inte anspråk på övernattbefordran av sina brev och skulle för ett lägre porto än normalportot acceptera en långsammare befordran av breven. Långsammare befordran för ett lägre porto kan nu bara utnyttjas av föreningar och med hänsyn till kraven på abonnemangsavgift/engångsavgift av dem som har större postmängder.

Till jul brukar emellertid öppnas en möjlighet för allmänheten att till nedsatt avgift med julpostmärken sända jul- och nyårsbrev som väger högst

20 gram, varvid försändelserna kan avlämnas i vanlig brevlåda. En liknande möjlighet att sända brev borde finnas hela året. Vi hoppas att denna fråga kommer under övervägande i samband med förutskickade överväganden om postens service och servicevillkor.

Kulturutskottets yttrande 1987/88:6 y

om kulturporto/bokporto m.m.

Till trafikutskottet

Trafikutskottet har berett kulturutskottet tillfälle att yttra sig över fyra motioner om införande av ett kulturporto/bokporto eller, i en av motionerna, återinförande av ett särskilt trycksaksporto. Motionerna är följande, nämligen 1987/88:T903 (m), T907 (fp), T911 (s) och T932 (c).

Gällande bestämmelser m.m.

Före den 1 juni 1981 fanns enligt den då gällande postavgiftskungörelsen (1971:745) separata taxor för befordran av brev, postkort, A-korsband resp. B-korsband. Som korsband befordrades trycksaker och varuprov. A-korsband var korsband som skulle befordras och utdelas med samma hastighet som brev. Annat korsband var B-korsband. Avgifterna för korsband var lägre än avgifterna för brev och postkort. Vidare var avgifterna för B-korsband lägre än avgifterna för A-korsband.

I den fr.o.m. den 1 juni 1981 gällande förordningen (1981:193) om vissa postavgifter behandlas samtliga ovan nämnda försändelseslag i avgiftshänseende likformigt som brev. Den nya förordningen innebar även att avgiftsnivån för brev höjdes. Avgiftsförändringen innebar bl.a. att kraven på snabbhet i befordran och vikten på försändelserna på ett annat sätt än tidigare bestämde avgifterna. Avgifterna har sedermera höjts ytterligare, senast med giltighet fr.o.m. den 1 februari i år.

Enligt förordningen om vissa postavgifter utgår avgiften för befordran av brev enligt normaltaxa eller ekonomitaxa. Normaltaxan fastställs av regeringen och ekonomitaxan av postverket. "Normalbrev" behandlas som A-post. De befordras snabbare än "ekonomibrev" som behandlas som s.k. B-post. Avgifterna för ekonomibrev är lägre än avgifterna för normalbrev men för att få sända ekonomibrev krävs att abonnemang tecknats eller att en engångsavgift erläggs. I förordningen har inrymts ett bemyndigande för posten att sätta ned postavgifterna, om det är förenligt med verkets ekonomiska intressen. Posten har satt ned avgifterna för i första hand s.k. föreningsbrev och massbrev.

Sedan december 1984 finns ett system med frankoetiketter som får användas på försändelser innehållande böcker, tidskrifter, noter eller korrektur. Frankoetiketter, som får köpas av företag inom bok- och musikbranscherna m.fl., finns numera endast för befordran av brev som

B-post. De gäller även s.k. skrymmande post. Med frankoetiketter blir befordringsavgifterna för tyngre brev lägre än enligt ekonomitaxan. Abonnemangs- eller engångsavgift behöver inte erläggas..

Av den lämnade redovisningen framgår att allmänheten inte kan använda frankoetiketter för att sända böcker. Det kan i detta sammanhang erinras om att posten under de senaste åren årligen har erbjudit allmänheten att köpa rabattfrimärken att användas som porton för normalbrev (även skrymmande).

Beträffande tidigare behandling av de i motionerna upptagna frågorna hänvisar utskottet i första hand till proposition 1984/85:141 om litteratur och folkbibliotek (s. 24-25), vilken behandlats av kulturutskottet i betänkandet KrU 1984/85:21 (rskr. 392) samt trafikutskottets betänkanden TU 1984/85:11, 1985/86:11 och 1986/87:18. Utskottet vill också nämna att kulturrådet på regeringens uppdrag överlagt med postverket och företrädare för berörda branscher. Resultatet av dessa överläggningar redovisades i november 1986 för regeringen. Kulturrådet konstaterade att systemet med frankoetiketter syntes vara den modell som berörda parter kunde enas om. I skrivelse i juli 1987 till statens kulturråd har postverket bekräftat sin avsikt att tills vidare i något förenklad form fortsätta med systemet med frankoetiketter.

Utskottet

Motionerna syftar i första hand till att det skall införas ett kulturporto eller bokporto som ger en möjlighet att till lägre kostnad än för närvarande distribuera böcker – eller tidskrifter – inom landet. I en av motionerna understryks särskilt att de möjligheter till viss begränsning av kostnaderna som gällande bestämmelser om bl.a. frankoetiketter ger, inte är tillräckliga utan att det krävs ett system som ger även allmänheten en möjlighet att sända böcker och tidskrifter till en rimlig kostnad. I en annan av motionerna förordas ett återinförande av ett särskilt trycksaksporto.

Kulturutskottet vill framhålla att det är en viktig uppgift för kulturpolitiken att verka för att så långt möjligt alla människor i vårt land skall kunna ta del av kulturutbudet på olika områden. Beträffande de kulturbärare som böcker och tidskrifter utgör kan man med fog hävda att samhället bör göra långtgående insatser för att utjämna de skillnader som finns i de faktiska möjligheterna för människor att få tillgång till resurserna.

Med hänsyn till det synsätt som kommer till uttryck i 1974 års kulturpolitiska beslut (prop. 1974:28, KrU 15, rskr. 248) anser kulturutskottet att även andra myndigheter och offentliga institutioner än de som tillhör kultursektorn bör kunna åläggas en uttrycklig skyldighet att i sin verksamhet ta vissa av statsmakterna närmare bestämda kulturpolitiska hänsyn [jfr cirkuläret (1974:450) till vissa statsmyndigheter om målen för den statliga kulturpolitiken]. I här aktuellt avseende leder det sagda enligt utskottets mening till att det är motiverat att man ånyo närmare överväger de frågor som tas upp i motionerna. Därvid bör inriktningen vara att förbättrade möjligheter till bok- och tidskriftsdistribution skall skapas.

Det har förutskickats att regeringen skall låta utreda postens och televerkets regionalpolitiska och sociala ansvar. Utskottet anser att trafikut-

skottet bör hemställa att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den aviserade utredningen bör få i uppdrag att med nyssnämnda inriktning överväga även de i motionerna upptagna frågorna om kulturporto/bokporto m.m.

Stockholm den 23 februari 1988

På kulturutskottets vägnar

Ingrid Sundberg

Närvarande: Ingrid Sundberg (m), Ing-Marie Hansson (s), Catarina Rönnung (s), Maja Bäckström (s), Jan-Erik Wikström (fp), Karl Boo (c), Berit Oscarsson (s), Lars Ahlmark (m), Anders Nilsson (s), Sylvia Pettersson (s), Gunnel Liljegren (m), Erkki Tammenoksa (s), Alexander Chrisopoulos (vpk), Margareta Fogelberg (fp) och Stina Gustavsson (c).

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning 1
Proposition 1987/88:100 bilaga 8 (kommunikationsdepartementet) .. 2
Motionerna 2
Yttrande från annat utskott 4
Allmänt om postverket 4
Utskottet 4
1 Former för statsmakternas styrning av postverket (posten) ... 4
2 Inriktningen av postens verksamhet för treårsperioden 1989 – 1991 5
3 Om postens uppgift, mål och organisation 7
4 Postdistributionen 9
5 Samverkan med andra företag m.m. för lokal postservice 12
6 Postavgifter 12
7 Befordran av tjänsteförsändelser 16
8 Särskilt om tidningsdistributionen 17
9 Om stimulans för frimärkssamlande 18
10 Hemställan 19
Reservationer 21
Särskilda yttranden 25
Kulturutskottets yttrande KrU 1987/88:6 y om kulturporto/bokporto m.m. 27